

Nr. 249 | april 2008

Udgiver
Teknologirådet
Antonigade 4
DK - 1106 København K
Tel. 33 32 05 03
rtt@tekno.dk

Abonnement
Gratis pr. email
Tilmelding på:
rtt@tekno.dk
Tidligere nyheds-
breve findes på:
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311

Patenter for innovation og velfærd

På tide at få moderniseret det europæiske patentsystem så det lever op til formålet

For mange og for stærke patenter

- > Patenter er ikke kun til for at beskytte opfinders rettigheder, men skal også skabe masser af innovation til den billigst mulige pris og i sidste ende økonomisk velfærd.

Patentsystemet er under pres. For mange og for stærke patenter truer med at hæmme innovationen og dermed den økonomiske vækst.

Vigtigt for mindre virksomheder

- > En ny rapport anbefaler politikerne en række konkrete initiativer, der kan modernisere det europæiske patentsystem og derved forbedre de enkelte landes innovationsevne. Små og mellemstore danske virksomheder kan bl.a. få gavn af et mere fleksibelt patentsystem.

Dette nyhedsbrev bygger på rapporten "Policy options for the improvement of the European Patent System", som er udarbejdet af en europæisk arbejdsgruppe for STOA, Europaparlamentets teknologivurderingspanel. Teknologirådet har ledet projektet.

Patentsystemet er under pres, og det kan få alvorlige konsekvenser for innovation og velfærd i EU. Det er hovedkonklusionen i en rapport om det europæiske patentsystem. Flere patenter betyder ikke nødvendigvis mere innovation og kan endda have den modsatte effekt. Antallet af patenter er vokset støt og dækker på nogle områder så bredt, at der er for lidt spillerum til især nye og små virksomheder. Det europæiske patentsystem har derfor problemer med at leve op til sit vigtigste formål, at fremme innovation og social velfærd.

Flere patenter presser systemet

Den største udfordring for patentsystemet i dag er at finde og bevare balancen mellem hensynet til den enkelte opfinders rettigheder og samfundets mulighed for at udnytte innovation til gavn for økonomi og samfundsborgerne (se også boks). Som det fremgår af tabel 1, er ansøgninger om patenter vokset nærmest eksplosivt de seneste årtier, og der gives stadig flere patenter, som samtidigt bliver bredere defineret og dermed stærkere, med flere rettigheder til opfinderen.

Tabel 1. Udvikling i arbejdsmængde hos EPO fra 1980 -2005

	1980	1990	2000	2005 ⁽¹⁾
Antal ansøgninger (inkl. Patent Corporation Treaty)	21000	65000	130000	192000

⁽¹⁾ Anslået værdi

Kilde: Guellec and van Pottelsberghe (2007)

Det betyder færre muligheder for andre aktører, som ønsker at bidrage til innovation. De bremses af de brede patenter, og det er samlet set til ugunst for samfundets økonomiske og sociale udvikling.

Den truende ubalance mellem opfinderes rettigheder og samfundets innovationsevne skyldes først og fremmest det stigende pres, patentsystemet er udsat for, både hvad angår typen og antallet af ansøgninger:

- En række lande har skruet op for ansøgningerne, herunder Kina. "Kineserne er begyndt at patentere meget voldsomt, og det betyder noget for systemerne (herunder EU, red.) der skal behandle ansøgningerne" siger lic. jur. Jens Schovsbo fra Københavns Universitet, som var medlem af arbejdsgruppen og dermed er en af forfatterne til rapporten.
- Nye typer ansøgere dukker op, eksempelvis universiteter.
- Mange virksomheder har i dag en langt mere offensiv/aggressiv patentstrategi end for blot 10 år siden.
- Nye teknologier inden for områder som nanoteknologi og biotek betyder flere ansøgninger og kræver samtidig helt nye klassifikationer i patentsystemet.

Patenter - for samfundets skyld

Det er en udbredt misforståelse, at patenter først og fremmest er til for at beskytte en opfinders rettigheder. I virkeligheden er der tale om en byttehandel, der gavner både opfinder og samfund. Over en periode, typisk 20 år, yder staten retslig beskyttelse til opfinderen, der til gengæld forpligter sig til at offentliggøre information om opfindelsen, som giver indsigt og inspiration til at andre parter, til at finde på deres egne opfindelser eller indgå i et samarbejde med opfinderen. Netop balancen mellem disse to målsætninger er essentiel i den overordnede politiske og strategiske styring af patenter. Er patentbeskyttelsen for blød og snæver, får den enkelte opfinder ikke nok beskyttelse, og er man for hård og restriktiv, får opfinderen for meget at skulle have sagt inden for det pågældende område, og innovationslysten hos de øvrige aktører udebliver. Det er derfor vigtigt at holde fokus fast på patentsystemets overordnede formål, nemlig at fremme økonomisk og social velfærd ved at fremme opfindelser og deres spredning. Arbejdsgruppen anbefaler, at denne målsætning skrives ind i den europæiske patentkonvention.

iPhone - tæppebombet med patenter

Et af de påtrængende problemer ved tidens patentsystemer er, at det er for nemt at få patenter, og at der følgerlig udstedes for mange. Et meget prominent eksempel herpå er iPhone, verdenshistoriens mest omtalte gadget, som computerfirmaet Apple lancerede på det amerikanske marked i juni 2007. Den kombinerede mobiltelefon, webbrowser og mp3-afspiller er beskyttet af over 200 patenter, fortalte Applechef Steve Jobs med begejstring, da iPhone første gang blev præsenteret for offentligheden i januar 2007. En række teknologikyndige medier og analytikere undrede sig dog over dette høje tal, da iPhone ret beset ikke indeholder nogen ny teknologi, højst nye applikationer af eksisterende teknologier. Selv navnet, iPhone, var ikke nyt, men tilhørte på daværende tidspunkt en anden it-virksomhed, Cisco Systems, som senere, efter lancering, solgte navnet til Apple. For professor Jens Schovbo fra Københavns Universitet er iPhone et godt eksempel på patent-inflationen. "Man kan jo spørge sig selv, hvad det siger om systemet. Lyder det rimeligt med så mange patenter? Det gør det jo utroligt svært for andre at komme ind på markedet". Jens Schovsbo opfordrer til at kigge kritisk på kravene til patenter: "Det handler om opfindeshøjden, altså at opfindelsen skal adskille sig væsentligt, og noget tyder på, at de krav, man her har stillet, er meget små." Professorens mener heller ikke, iPhone er noget isoleret tilfælde. "Med hensyn til systemets krav til patenter er det et godt eksempel på, at de er for små, og at producenterne tæppebomber med patenter for at holde andre væk".

Forslag: Færre patenter og mere innovation

Dette pres har efterladt patentsystemet i en uholdbar situation. Systemet er ikke effektivt nok og rapporten peger på nye områder, hvor forbedringer kan opnås, mener Philippe Busquin, den belgiske formand for Scientific Technology Options Assessment (STOA), der har bestilt rapporten. Peter Lotz, ph.d. og leder af Institut for Innovation og Virksomhedsøkonomi på Copenhagen Business School og ligeledes med i arbejdsgruppen, er enig i, at det europæiske patentsystem, som det ser ud i dag, har et problem: "Det er svært for såvel store som små virksomheder at begå sig i den efterhånden meget rettig-heds-belagte verden. De skal bruge for mange ressourcer på processen, og de bliver mere og mere bange for at vove pelsen med et nyt produkt".

Rapporten tager fat i disse problemstillinger og kommer med en række anbefalinger til at for-

Udgiver

Teknologirådet
Antonigade 4
DK - 1106 København K
Tel. 33 32 05 03
rtt@tekno.dk

Abonnement

Gratis pr. email
Tilmelding på:
rtt@tekno.dk
Tidligere nyheds-
breve findes på:
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311

bedre systemet, til gavn for såvel myndigheder som erhvervsliv. Der er dels tale om administrative forbedringer, der skal give bedre muligheder for at vurdere patentansøgningerne, dels højere kvalitetsstandarder for patenter, altså en mindre rundhåndet tildeling af patenter. Det giver mere råderum til innovation og dermed økonomisk vækst.

Konkrete anbefalinger til politikerne

EU-rapporten om patentsystemets fremtid indeholder en række konkrete anbefalinger til politikerne:

- Indførelsen af en formålsparagraf i EPC (European Patent Convention), som skal præcisere og dermed underbygge patentsystemets primære formål, at fremme innovation og økonomisk velfærd.
- Mere politisk involvering i og styring af det europæiske patentsystem for derved at forbedre politikernes muligheder for at bruge patentsystemet som en løftestang for økonomisk velfærd. Blandt de specifikke forslag er et permanent udvalg i Europaparlamentet
- Højere standarder for patentgodkendelser for bedre at kunne kontrollere antallet og kvaliteten af de patenter, man uddeler. Formålet er at undgå, at for mange og for dårlige patenter blokerer for innovation.
- Arbejdet med nye teknologier skal opprioriteres. Det kræver ekstra ressourcer at vurdere patentansøgninger inden for nye, ukendte teknologier, ellers risikerer man, at patenterne bliver for brede og dermed hæmmer innovationen på området.
- Nye aftalemodeller der gør patentsystemet mere fleksibelt, effektivt og dermed lige tilgængeligt og brugbart for alle typer opfindere. Eksempelvis aftaler, der gør det nemmere for mindre virksomheder og universiteter at udnytte en opfindelse.

Arbejdsgruppen har også forslag til nogle nye patentformer, bl.a. den ikke-eksklusive licenspolitik, som Peter Lotz kalder det: "Patenthaveren erklærer, at man ikke vil forhindre andre i at få licensen, man skal bare have betaling for det. Det vil gøre det nemmere at handle med teknologien". Den ikke-eksklusive licenspolitik gør patentrettigheden mindre restriktiv, og derved bliver det nemmere for andre virksomheder at foretage egne innovationer på det pågældende område.

Ny patentmodel vil gavne mindre virksomheder

Patentsystemet lider under manglende opmærksomhed fra politisk side, og det er ærgerligt, mener arbejdsgruppen, der har udarbejdet rapporten. Systemet bliver for ofte betragtet som et juridisk og teknisk redskab til at administrere opfinderrettigheder, men er reelt et centralt politisk styringsinstrument, som samfundet ikke har råd til se bort fra, specielt ikke i en tid med en kraftig globalisering og en ekstremt hurtig teknologisk udvikling. "Patentsystemet er en teknik, der skal sørge for at udnytte samfundets ressourcer på den bedst mulige måde. At få masser af innovation til den billigst mulige pris" siger, Peter Lotz.

Manglen på et fælles EU-patent: Hanelefanternes legeplads

Man kan ikke tale om forbedringer af det europæiske patentsystem uden at komme ind på den måske mest sejlivede problemstilling af dem alle, manglen på et fælles EU-patent. Det nuværende set-up med national patentadministration hæmmer innovationsevnen og dermed økonomisk velfærd. "Det er fuldstændig afgørende at få et EU-patent, men det er der desværre ikke meget, der tyder på. Det er de kortsigtede, nationale interesser, der vejer tungest, specielt hos nogle sydeuropæiske lande" siger Jens Schovsbo fra Københavns Universitet. MEP Karin Riis-Jørgensen er også frustreret over det manglende europæiske fodslag: "Det er forfærdeligt, vi ikke har kunnet løse det problem. Der er helt ekstreme sproginteresser på spil. Det er hanelefanternes legeplads" lyder skudsmålet fra Karin Riis-Jørgensen. Selvom arbejdsgruppen støtter indførelsen af et fælles EU-patent har dens fokus været på mere fundamentale udfordringer for patentsystemet. Indførelsen af et fælles EU-patent vil ikke automatisk imødegå disse udfordringer og gruppens anbefalinger vil derfor være lige relevante i en mulig fremtid med et fælles EU-patent.

Hvad kan politikerne så gøre? Et godt sted at starte kunne være rapporten fra STOA, mener professor Jens Schovsbo. "Man skulle prøve at skubbe på med denne rapport og få igangsat nogle af de initiativer, der bliver anbefalet". Her skal der også være plads til specielle danske ønsker. "Det ville være en dansk opgave specielt at fokusere på de små og mellemstore virksomheders interesser" siger Jens Schovsbo med henvisning til den danske erhvervsstruktur og nævner konkret rapportens forslag til nye patentmodeller, der bl.a. skal gøre det nemmere for mindre virksomheder at betjene sig af patentsystemet. Også

Udgiver
Teknologirådet
Antonigade 4
DK - 1106 København K
Tel. 33 32 05 03
rtt@tekno.dk

Abonnement
Gratis pr. email
Tilmelding på:
rtt@tekno.dk
Tidligere nyheds-
breve findes på:
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311

formanden for STOA, der står bag rapporten, Philippe Busquin, mener, at politikerne må tage udfordringen op og arbejde for et forbedret patent-system:

”Det allervigtigste er at fortsætte dialogen på det politiske niveau, ikke mindst i Europaparlamentet. Systemet er ikke godt nok, og vi har endnu ikke alle de nødvendige løsninger. Derfor er det i både politikernes og virksomhedernes interesse at fortsætte debatten”.

Arbejdsgruppens medlemmer:

Mr. Robin Cowan

Professor of economics, BETA, Université Louis Pasteur and UNU-MERIT, Universiteit Maastricht, the Netherlands

Mr. Wim Van der Eijk

Principal Director International Legal Affairs and Patent law, EPO, Munich, Germany

Mr. Francesco Lissoni

Professor of Applied Economics, University of Brescia, Italy

Mr. Peter Lotz

Head of Department of Industrial Economics and Strategy, Copenhagen Business School, Denmark

Mrs. Geertrui Van Overwalle

Professor of IP Law, University of Leuven, Belgium

Mr. Jens Schovsbo

Professor, University of Copenhagen, Faculty of Law, Denmark

Mr. Matthew Elsmore (rapporteur)

Assistant professor, Aarhus Business School-University of Aarhus, Denmark

Rapporten kan hentes her:

Rapporten, ”Policy options for the improvement of the European patent system”, udkom i januar 2008. Den er bestilt af Europaparlamentets STOA-panel og skrevet af en arbejdsgruppe nedsat af Teknologirådet på vegne af ETAG (European Assessment Group). www.europarl.europa.eu/stoa.

For yderligere oplysninger om rapporten:
Bjørn Bedsted, bb@tekno.dk

Teknologivurdering for Europaparlamentet

Teknologirådet indgik i 2005 i et partnerskab med 4 andre europæiske parlamentariske teknologivurderings-institutioner for at udføre teknologivurderingsprojekter for Europaparlamentet. Projekterne vælges af Europaparlamentets STOA-panel (Scientific Technology Options Assessment) på efterspørgsel af de faglige udvalg, komitéerne.

Partnerskabet hedder European Technology Assessment Group, (ETAG).

Læs mere om Europaparlamentets STOA-panel og Teknologirådets samarbejde med panelet via ETAG her (på engelsk):

STOA http://www.europarl.europa.eu/stoa/default_en.htm

ETAG <http://www.itas.fzk.de/eng/etag/about-etag.htm>

Fra Rådet til tinget udgives af Teknologirådets sekretariat. Redaktør Ida Leisner. Dette nummer er skrevet af freelancejournalist Sten Løck.

De sidste fem numre af Fra rådet til tinget:

Nr. 248: Danmarks nye beredskab under lup

Nr. 247: Nej til Big Brother mod terror

Nr. 246: Grundlag for prioriteringer skal frem i lyset

Nr. 245: Energi for fremtiden

Nr. 244: Åbne og aktive innovationsprocesser er nødvendige

Fra rådet til tinget stilles alene til rådighed for visning/læsning. Det er ikke tilladt at kopiere, hverken på papir, elektronisk eller i digital form. Der må dog tages kopi til egen personlig brug, jf. Ophavsretslovens § 12. Der må kun citeres med kildeangivelse og kun linkes til visninger på måder, der fører hen til Teknologirådets hjemmeside. Yderligere rettigheder til materialet kan aftales ved henvendelse til redaktør Ida Leisner.

Udgiver

Teknologirådet
Antonigade 4
DK - 1106 København K
Tel. 33 32 05 03
rtt@tekno.dk

Abonnement

Gratis pr. email
Tilmelding på:
rtt@tekno.dk
Tidligere nyhedsbreve findes på:
www.tekno.dk/rtt.htm

ISSN: 1602-4311